

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Socialna politika in zakonodaja

Referat dr. J. Bohinjca na kongresu NSZ.

Za lastno narodno državo je delavstvo stremelo predvsem tudi zato, ker je verovalo, da nacionalna država more v najdoslednejši obliki ustvarjati efektivno in koristno socialno zakonodajo in uveljavljati uspešno socialno politiko na vseh področjih javnega življenja. Nacionalna država mora predvsem imeti en veliki cilj: vsesplošno povzdigo gospodarskega in socialnega stanja vseh slojev v narodu, da s tem raste narodova kulturna sila in njegov političen vpliv na znotraj in na zunaj in s tem moč in ugled države. Le v nacionalni državi se z vso doslednostjo more uveljaviti načelo podreditve vseh sil naroda splošnemu dobru:

V NACIJONALNI DRŽAVI MORA VSE SLUŽITI NARODU,

javno in posebno udejstvovanje se mora utapljati v skrb, da raste gospodarska moč naroda kot celote.

V prejšnji monarhiji smo videli, da se je gospodarska moč enega dela državljanov dvigala, nasprotno pa je drugih delov padala. Državna politika ni bila usmerjena za splošnim dobrom, podčrtavalo se je ob vsaki priliki gospodarske in socialne prednosti drugih neslovanskih narodov. Slovanski narodi so bili gospodarsko in socialno manjvredni, njihova moč, ki so jo pripadali državi celini, je služila tretjim. Z vsemi sredstvi se je preprečevalo, da bi mogli slovanski narodi ustvariti svojo lastno umstveno in socialno kulturo. Obsojeni so bili, da bi iz vekov v veke predstavljali narode manjše vrednosti, katerim ne sme biti dovoljeno, da bi pod svobodnim solncem mogli biti deležni bogastva tega sveta.

Usoda je hotela drugače: slovanski narodi so dosegli državno politično svobodo in samostojnost. S tem so bili od velike usode narodov pozvani, da izklesajo iz trde skale trpkega pomezjskega življenja gigantske spomenike človečnosti, srčne in socialne kulture, da ustvarijo zgradbe, ki predstavljajo vsemu svetu dokaze, da je slovanska duša v prvi vrsti po svoji etično-prirodni usposobljenosti zmožna in voljna, da življenje naroda usmeri v nove tire sreče in zadovoljnosti, socialne pravičnosti, enakosti in bratstva.

SLOVANSKI SOCIALNI PROGRAM JE IZRAŽEN V BESEDI: BRATSTVO.

Notranjo, duševno silo daje temu programu zavest, da slovanski narod v okviru tuje in raznarodne države ni okusil skladnosti bratstva in enakosti, da je užival trpko spoznanje, da za njega ne sije solnce z gorkimi žarki. Zato v svobodni državi hoče ceniti vrednost bratstva in mu v praktičnem državnem življenju dati polno vsebino.

Te misli so nas spremljale, ko smo spremljali od srečne naklonjenosti Usode korakali vriskajoči v svobodno državo. Gledali smo zarjo okrašeno, katere nam prinaša novi, veliki dan, ki bo samo dan brez noči. Verovali smo v veliko poslanstvo države in sreča nas je obdajala ob zavesti, da bomo sograditelji pri novi kulturi sveta, ki naj bi nosila ponosen naziv jugoslovanske kulture. Verovali smo v dobro voljo vseh od Triglava do Vardarja in komaj smo čakali dne, ko se prične veselo bratsko tekmovalstvo pri ustvarjanju dobrin, katere človeku država dati more in mora. V velikih upih smo bili podkrepčeni od novega duha, ki je vel preko okrvavljenih poljan sveta in od duha, ki je hotel, da bodi konec krvave vojne pričetek ljubezni, enakosti in bratstva v narodih in med

narod. Verovali smo, da je leto 1918 v zgodovini človeštva zlati start k veliki socialni preroditvi družbe, katere je spoznala, da je krvavo svetovno vojno prinesla medsebojna zavist, pohlep po nadvladi, želja po zatiranju slabijših po močnejših.

Trdno smo pričakovali eno:

SOCIALNI MIR V NARODIH IN MED NARODI.

Nasprotje tega je narodom prineslo mnogo zla, zato se narodi nikjer več ne smejo povrniti k starim metodam življenja. Socialni mir je predpogoj vsakemu napredku, ustvarja srečo in zadovoljnost doma in po svetu. Socialni mir bi moral biti novi evangelij človeške družbe.

Danes je minulo deset let, odkar je padel zastor pred veliko svetovno tragedijo. Razočarani in potrti stojimo danes tu. V naših dušah je žalost in je nam tako, kakor da bi sanjali le veliki lepi sen, ki se ni uresničil. Oziramo se okoli in iščemo, kje so socialno politični sadovi desetletne državne samostojnosti, kateri naj med nami ustvarijo socialni mir in upravičijo našo vero v veliko socialno poslanstvo vsake in posebej naše narodne države. Oziramo se zaman. Država svojih dolžnosti napram narodu in posebno napram delovnemu človeku ni izpolnila. Skromna je naša socialna zakonodaja, še skromnejša socialna politika. V morju svetovnih socialno - političnih stremeljenj se izgublja v nič.

Vzrokov temu stanju ne bomo ugotavljali, ugotovimo samo dejstvo. Efektivnejše socialno-politično udejstvovanje države ne zahtevajo samo moralna in socialna načela, to je

POSTULAT RACIJONALNEGA GOSPODARSTVA,

katere nikdar napredovalo ne bo, ako se bo skušalo kvišku vzpenjati po ramah revnih in socialno šibkih državljanov. Po svetu okoli vidimo, da je bil gospodarski napredek mogoč le tam, kjer so države uveljavljale koristna socialno - politična stremeljenja. Socialna politika mora tesno korakati z vsem drugim udejstvovanjem v državi; ako to ni, je vse prizadevanje po napredku Sisifovo delo. Malo gre navidezno naprej, zato pa gre čez čas dvojno ali več nazaj.

Socialna zakonodaja in politiko bi mogli v glavnem deliti v dva dela: en del ima za objekt zdravega in za delo sposobnega človeka, drugi za delo nesposobnega. Socialna politika mora biti preventivna in kurativna: ona mora ščititi delo zdravega človeka in ga varovati pred vsemi škodljivimi posledicami dela, to je najefektivnejši del socialne politike. Ona pa mora tudi neizbežne socialne krize in bolezni zdraviti. To je drugi del. Prvi del, t. j. glavni del socialne politike je novejšega izvora. Prvotno je bila socialna politika osredotočena le na to, da se je zavzela za človeka šele v trenutku, ko so mu odpovedale delovne sile in je delovni človek ter njegova družina prišla v krizo življenjske eksistenčne nevarnosti. Tu je bilo treba nuditi ekvivalent za izgubljeno delazmožnost. Tako se je zgodilo, da je izmed vseh socialnih zahtev delavstva dobila prvo zakonito obliko zahteva po socialnem zavarovanju za slučaj bolezni, nezgod, starosti, onemoglosti in smrti. Brezposelnost je sicer tudi neke vrste nesposobnost za delo; vendar pa je bilo brezposelnost zavarovanje radi svoje posebnosti dosti pozneje uzakonjeno.

Kmalu pa je prodrlo prepričanje, da je taka socialna politika polovičarska. Prišlo je spoznanje, da je s socialno politiko posvetiti

POTREBNO SKRB TUDI ZDRAVE-MU ČLOVEKU,

da je treba socialno zaščititi delovno moč samo kot tako, celotno delovno razmerje delovnega človeka. Delovna moč je prva gospodarska dobrina, ki rodi vse druge. Pametno državno gospodarstvo ne more prezreti potrebe, da je to moč treba zaščititi, ako hoče gospodarstvo napredovati. Tako so nastajali zakoni in ustanove, ki imajo ščititi zdravo delovno moč in zagotoviti, da se človek razvija v zdravo in krepko ustvarjajočo silo. Ta zadnji del zaščite spada pod pojem mladinskega in materinskega skrbstva.

PRVO JE PRAVICA DO DELA.

Iz te pravice izvira dolžnost v državi organizirane človeške družbe, da človeku dá delo in s tem možnost zaslužka. Tej temeljni socialni zahtevi mora biti prilagojeno celotno udejstvovanje države, v glavnem s tem, da je državna gospodarstva in finančna politika taka, da ustvarja delovne prilike. Sem spada regulacija sprejemanja in odpuščenja delovnih moči, da ni svobodni volji prepuščeno morda celo skupinsko odpuščenje delavcev, pač pa, da se to vrši na način, ki naj prepreči brezposelnost, prepreči spekulacije podjetij na škodo delovnega človeka. Temu problemu pri nas ni posvečena nikaka pažnja, dočim je v drugih državah samolastno odpuščenje delavcev z različnimi zakoni in uredbami onemogočeno ali vsaj otežkočeno. Zakoni o obratnih svetih dajejo delavstvu kompetenco soodločevanja pri odpustu delavcev, kolektivne delovne pogodbe preprečujejo presenečenja; nameravani večji odpust delavcev je treba predhodno naznaniti in navesti vzroke takih ukrepov. Pri podeljivanju koncesij se ugotavljajo eksistenčni predpogoji podjetja, da isto ne skoncira delavstva, potem ga pa vrže na cesto. Regulacija odpovednih rokov je urejena tako, da ustvari možnost poiskati novo delo in priliko, pod gotovimi okoliščinami (n. pr. orožne valje) so podjetja dolžna delavcu varovati službeno mesto. Kratko: razne države uporabljajo vsa možna sredstva, da zagotove človeku pravico in možnost do dela. Pri nas imamo to, kar smo že prinesli iz Avstrije: zastarele predpise obrtnega reda in civilnega zakona, po katerih je zakonito dopuščeno pogodbeno urediti takojšen odpust. Kar nudi zakon o zaščiti delavcev od 22. februarja, ne pomeni ničesar. Obratni zaupniki pri sprejemanju in odpuščenju nimajo besede, večji odpust je sicer naznaniti borzi dela, toda to je črka na papirju. Povsod se uveljavila načelo stalnosti zaposlitve in dosledna izključitev samovoljnega, dostikrat maščevalnega postopanja podjetnika, pri nas podobnega pravnega varstva ni, niti obratni zaupniki niso zaščiteni.

Dosledna izvedba pravice do dela je

ZAVAROVANJE ZA SLUČAJ PRISILJENE BREZPOSELNOSTI.

To je stalen pojav v gospodarstvu. Urejevanje gospodarskega življenja v državi mora nujno vsebovati tudi skrb za brezposelne in to v taki meri, kakor državna politika iz različnih davčnimi in carinskimi predpisi skrbi za to, da razne gospodarske panoge morejo ži-

veti. Brezposelnost je kriza življenja. Brezposelni človek je izpostavljen moralni in materialni propasti. Kadar zadivja brezposelnost, je to hujše, kadar potolče toča žitna polja ali kuga uničuje živino. V naši državni politiki se vsaj vedno kaže razumevanje za ublažitev takih kriz, dočim pa je problem brezposelnosti zanemarljiva stvar. Ne pretiravam, ako trdim, da je to zato, ker je brezposelnost delavčeva socialna bolezen, ker delavci predstavljajo premalo volilnih krogljic, dočim jih ima kmetijski volilec na stotisoče. Tako politika pa ni ne modra in najmanj v korist države. Naše brezposelnost zavarovanje je sicer uzakonjeno, toda koliko vas je delavcev, ki te dobrote uživajo. Ne morete jih, ker je zakon in razne k njemu došle uredbe le košček papirja. Predvsem je organizacija slaba, in kar je glavno: denarnih sredstev ni. Državni proračun brezposelnosti ne pozna. Brezposelnost zavarovanje v zvezi s posredovanjem dela je izvedeno danes — in to efektivno — skoro v vseh naprednejših državah: v Avstriji, Češkoslovaški, Nemčiji, Angliji, Franciji itd. Problem brezposelnosti je resen problem in tudi pri nas bi se resnosti morali zavedati. Sramota n. pr. je, ako rudarji, ki so najbolj izpostavljeni tej krizi našega brezposelnega zavarovanja, niti v najmanjši meri niso deležni in so od naše skromne ureditve tega zavarovanja izvzeti.

UREDITEV PRITOKA TUJEGA DELAVSTVA

je velike važnosti. Tuja delovna moč poslabšuje domače delovne prilike in povzroča brezposelnost domačih ljudi. Zato smo za najostrejšo zaščito domačih ljudi in za posebno obremenitev podjetij, katere zaposlujejo tuje delovne sile. Treba je skrbeti za izšolanje in kvalificiranje domačih ljudi. Zakon sicer podjetjem nalaga te dolžnosti, toda nihče tega ne kontrolira.

Uspešno jamstvo, da se prepreči zloraba dela, so kolektivne pogodbe, katere omogočujejo, da na mesto posameznega socialno šibkega delavca stopi skupnost vseh delavcev ene stroke, ene tovarne ali ene pokrajine itd. V splošnem po svetu se smatra, da so

KOLEKTIVNE POGODBE NAJJAČJI INSTRUMENT ZA OHRANITEV SOCIALNEGA MIRU

in za miren ter konsolidiran razvoj gospodarstva. Zato države kolektivno ustvarjanje delovnih razmerij z zakoni podpirajo in se trudijo ta novi del delovnega prava zakonito urediti. V Nemčiji n. pr. skoro ne poznajo več individualne delovne pogodbe. K temu vprašanju spada svoboda strokovnega združevanja, ker le strokovne organizacije morejo biti materialno odgovorne nositeljice kolektivnih pogodb. Pri nas zakon dopušča le možnost kolektivne ureditve delovnih pogojev, ne da bi to vprašanje tudi v podrobnostih uredil. Predvsem je treba poudariti obveznost podjetij, da delo urejujejo le s kolektivnimi pogodbami in da se izreče splošna obveznost take pogodbe.

Političen demokratizem ne zadošča. Enakopravnost pred zakonom ne sme biti samo formalna, ampak mora biti tudi materialna. Socialno slab človek dejansko ni enakopraven z onim, ki je materialno močan.

HOČEMO GOSPODARSKO DEMOKRATIZACIJO,

uveljavljanje načela enakopravnosti dela z drugimi produkcijskimi sredstvi.

Več sredstev je za to. Povdarimo le eno: soodločevanje delavstva v produkcijskem procesu, demokratično vodstvo obratov potom obratnih svetov s kompetenco, katera naj štiti delo in produkcijo. Modene države poznajo v podrobnosti izdelane zakone o obratnih svetih, o gospodarskih parlamentih v podjetjih z vsemi potrebnimi upravnimi oblastmi. Pri nas poznamo le skrupulo o obratnih zaupnikih, ki nimajo skoro nobene kompetence, njih eksistenca ni obvezna. Obratnim zaupnikom manjka tudi vsaka zaščita, tako, da je njih delovanje zlasti v času kriz čisto iluzorno.

Tej svrhi ima služiti inspekcija dela. Imamo sicer zakon o inspekciji dela, toda ta je skrajno nepopoln in zlasti ne daje tem organom zadostne kompetence, da bi mogli v vseh pogledih skrbeti za točno izvajanje vseh socialnih in higijskih zakonov in predpisov. V inspekcijo dela je treba pritegniti ženske moči in zdravnike ter je ustvariti poseben znanstveni institut za proučevanje obratne higijene. Našim inspekcijam dela je od leta do leta okrajšan kredit in zato so letna poročila o delu inspekcij obupno žalostna.

ŠTEVILO INSPEKCIJ JE SKRČENO DO BREZPOMEMBNOSTI.

Rudarska inspekcija dela je proti mednarodnim pogodbam, ker je ista še vedno združena pri rudarskih oblastih, katera bolj ščiti rudniška podjetja, kakor rudarje. Inspekcijo nad rudarski mi obrati je priključiti splošni inspekciji dela. Delovno razmerje železničarjev je sploh brez vsake kontrole: delodajalec sam kontrolira izvajanje zakona in predpisov.

Moderno delovno pravo in stvarna potreba zahtevata posebno ureditev delavskega sodstva, katero naj presoja o vseh sporih iz delovnega razmerja in glede izvajanja drugih socialnih zakonov na način, ki odgovarja posebnim delavskim prilikam. Pri nas imamo v obrtnih sodiščih sicer neki surogat delavskega soc. zavarovanja, vendar je taka ureditev skrajno nepopolna in ne nudi jamstva za pravilno in hitro presojo vseh spornih slučajev. Nemčija je pred kratkim uveljavila poseben zakon o delavskem sodstvu, ki po vseh načelih modernega sodstva ureja to veljavno vprašanje. Isto je v drugih državah.

Ureditev mezd je pri nas pripuščen na prosti pogodbi. Kako taka prostotst izgleda, vemo, ako znamo, da je delavec prisiljen proti vsaki plači sprejeti delo. Najmanj, kar moramo v tem pogledu zahtevati, je

ZAKON O MINIMALNIH MEZDAH,

ki naj sloni na načelu, da mora biti najslabša mezda taka, da krije duševne in telesne potrebe delavca.

Socialno politična zakonodaja ne sme prezreti delavčeve kulture. Kultura je važen gospodarski faktor. Pospeševanje kulture med delavstvom ni samo stvar čistega kulturnega prizadevanja, pač pa v veliki meri stvar gospodarskega napredka. Naša država tej kulturi ne posveča pažnje, kakor to vidimo drugod. Skrb za delavčovo higijeno, v kolikor jo seveda sploh je, je razmetana in brez pravega učinka. Tuberkulozni problem je nedotaknjen.

Če se na kratko dotaknemo stanovanjskega problema, se naša stanovanjska politika odraža v dejstvu, da smo prva država, ki je ukinila stanovanjsko zaščito. Preostaja le eno: da dvignemo stanovanjsko akcijo občin in drugih samoupravnih teles.

V Sloveniji je najvažnejša gospodarska panoga rudniška produkcija. Pogrešamo pa vsako zakonito ureditev te produkcije in distribucije.

PREDVSEM NAM JE POTREBEN MODEREN RUDARSKI ZAKON.

Druge države poznajo razne ustanove, ki regulirajo to produkcijo in da zlasti ščitijo delavstvo pred izkoriščanjem. ČSR pozna zakon o udeležbi rudarjev na čistnem dobičku.

Tako smo v najbolj grobih obrisih preleteli najvažnejše misli, ki se tičejo zaščite delovnega razmerja kot ta-

kega. Kakor povdarjamo, je pa za človeka najkritičnejša doba čas, ko delovne moči odpovedo. Taki slučajji so zlasti: bolezni, nezgode, onemoglost, starost in smrt. V takih trenutkih delovni človek potrebuje najjačjo zaščito. To naj mu nudi socialno zavarovanje. V vseh državah brez izjeme je danes socialno zavarovanje za vse panoge uvedeno. Pri nas poznamo le zavarovanje za slučaj bolezni in nezgod. Z našim zavarovanjem nismo zadovoljni ne v meritornem in ne v organizatornem pogledu. Kakor pa je to zavarovanje skromno in v primeru z drugimi državami prav zelo malenkostno, obremenjuje naše gospodarstvo, ako sploh o obremenitvi moremo govoriti, ker stroške zavarovanja itak nosi le delavstvo s tem, da mu je za prispevke prikrajšana mezda, vendar neprestano slišimo iz vrst privrednikov glasove, da je potrebno poslabšanje tega zavarovanja. Pri taki miselnosti je težko mogoče, da bi se našlo razumevanje

ZA UVEDBO STAROSTNEGA IN INVALIDNEGA ZAVAROVANJA.

Od zahteve po tem zavarovanju ne moremo odstopiti, ker je brez nadaljnjega jasno, da star in invaliden človek tudi mora živeti in da mora družina v slučaju očetove smrti biti preskrbljena. Vemo, da bi uvedba starostnega in invalidnega zavarovanja skupno z bolniškim in nezgodnim zavarovanjem režijskih in produkcijskih stroškov našega gospodarstva ne podražila za preko 3 odstotke. Gospodarstvo, katero tega ne zmore, nima zmožnosti za življenje.

Posebno žalostno poglavje v socialnem zavarovanju tvori vprašanje ureditve pred- in medvojnih rent in pokojnin in splošno

VPRAŠANJE ZAVAROVANJA RUDARJEV.

Predvojne rente in pokojnine so ostale na stari višini, le neznatno se jih je valoriziralo z draginjskimi dokladi, tako, da normalna povprečna pokojnina dosega komaj mesečnih 200 Din in še manj. Zaman so vsa prizadevanja, da bi se ta sramota spravila z dnevnega reda, kar prav posebno karakterizira našo socialno miselnost. Kar pa se splošno godi z rudarskim zavarovanjem, je, milo rečeno, kulturna sramota. Službena doba je podaljšana na 40 let, starostna na 60, česar ne pozna niti ena zakonodaja: nasprotno, v rudarskem zavarovanju se po svetu prav posebno upoštevajo posebne prilike dela rudarjev. Doživljamo žalostno dejstvo, da mora rudarsko delavstvo samo nositi vse zle posledice vojnih posojil iz premoženja bratovskih skladnic. Ostale države, ki istotako žive v težkih gospodarskih in finančnih prilikah, so že davno uredile te stvari. Prva in življenska zahteva rudarjev in vsega naroda je zato, da se valorizirajo stare rente in pokojnine in da se rudarsko zavarovanje postavi na temelje, ki so v skladu z interesi rudarjev.

Socialna zakonodaja in politika v državi more biti dobra ako je ista osredotočena v specialni strokovno in kreditno dobro organizirani najvišji državni oblasti. Imamo sicer po imenu ministrstvo za socialno politiko, toda to nima ne uradništva, ne kreditov, zato je isto v pravem pomenu besede popolnoma sterilno.

MEDNARODNA SOCIALNA POLITIKA

je za vsako državo izrednega pomena in dejansko se države v tej smeri krepko udeležujejo. Pri nas na zborovanja Mednarodnega urada dela delegate sicer pošljemo, pa ničesar več: sklepov tega urada ne spoštujemo, inicijativno pa pri njem tudi ne sodelujemo. Ni čuda, da imamo žalosten ugled zunaj v svetu. Te stvari spadajo k propagandi za ugled države in njeno reputacijo. Pri takem stanju stvari je seveda razumljivo, da tudi pri drugih mednarodnih združenjih socialnega značaja nas niti kot celote, niti posameznikov ne poznajo. To znači, da je pri nas socialni študij sila pomanjkljiv in da ne produciramo zato delavcev na socialno političnem polju.

Ako bi v človeku ne bilo vere in upanja, bi nad sedanostjo in bodočnostjo naše socialne zakonodaje in politike morali obupati. Vendar: še je upanje. Uresničitev leži v delavcih samih. Delavec mora biti discipliniran

kakor nihče drugi in strnjen kot en mož v močne organizacije.

Ko končamo, moramo povdariti, da je v uresničitvi gesla: Delu zaščito spas države in napredek naroda! Gorje mu, kdor do tega spoznanja ne pride!

Sedaj je čas

V raznih ministrstvih se pripravljajo gradivo za sestavo proračuna in finančnega zakona za l. 1928/29. Tako ima sedaj zlasti minister za socialno politiko in pa predvsem ministrski predsednik dr. Korošec možnost in priliko, da v finančni zakon spravi vsaj najbolj nujne izpopolnitve in dopolnitve delavsko-varstvenih zakonov. Omenjamo predvsem rudarsko zavarovanje. Sedanja vlada s predsednikom SLS na čelu bo pokazala razumevanje za nujne potrebe rudarjev, ako se v proračunu spomni na kritični položaj bratovskih skladnic in v podporo skladnicam prizna v svrhu njih sanacije nekaj milijonov podpore. Na ta način bo možno urediti pokojnine rudarjev na način, kakoršnega si rudarji žele.

Drugo nujno in važno vprašanje je izpopolnitev zakonitih predpisov o zaščiti obratnih zaupnikov.

Inspekcije dela ne morejo vršiti svojih dolžnosti, ker niso imele kredita.

Dolžnost SLS je, da tem važnim delavsko-varstvenim institucijam omogoči poslovanje.

Industrijsko in obrtniško delavstvo težko čaka na uvedbo starostnega in invalidnega zavarovanja. S finančnim zakonom mora dobiti minister za socialno politiko pooblastilo, da to zavarovanje, ako ne v polnem obsegu, pa vsaj v skrženi obliki prične izvajati.

Davčna obremenitev delavstva je krivična in zlasti v primeri s Srbijo neenakopravna.

Vemo, da je vse doseči nemogoče. Toda, najnujnejše mora biti mogoče doseči — ako bo dobra volja in socialno čutenje na strani onih, ki imajo moč v rokah.

Krščansko-socialne organizacije naj pokažejo, kakšen vpliv imajo na one, katerim so dale zaupanje.

Svarimo in opozarjamo, ker sedaj je čas!

Smernice novega vajeniškega prava

Izbira poklicev. — Omejevanje števila vajencev. — Učne pogodbe. — Mojstrski izpiti — Strokovna in teoretična izobrazba vajenca.

V ljubljanskem radiju se vrše tedensko predavanja o delavskih vprašanjih. Med drugim je predaval tudi tajnik Delavske zbornice g. Filip Uratnik o smernicah novega vajeniškega prava. Iz predavanja posnemamo naslednje:

Učno razmerje vajencev je obdelano doslej v obrtnih zakonih. Vsi ti zakoni so, kakor znano, že precej starega datuma. Zato je vse naše vajeniško pravo zastarelo in reforma vajeniškega prava aktualno vprašanje.

Z ozirom na to so izdelale naše Delavske zbornice načrt za nov vajeniški zakon. Za danes bi radi spregovorili nekaj o tem načrtu.

Samo po sebi je umevno, da se v tem kratkem predavanju ne moremo spuščati v podrobnosti načrta. Povedali bomo samo nekaj o glavnih smernicah, na katerih mora temeljiti po našem mnenju naše novo delavsko pravo.

Prvo vprašanje je: ali naj se dopušča, da vlada pri izbiri poklicev in zaposlovanju vajencev popolno svoboda, ali pa je potrebno, da se izbira poklicev regulira in vodi.

V interesu poedinih poklicnih panog je, da se pritok novih delavskih sil čim bolj omejuje. Kolikor manj je v določenem poklicu delavcev, tem dražja je delovna moč kvalificiranega delavca, zaposledenga v tej panogi. V tem spoznanju so omejile poedine strokovne organizacije, kakor na primer grafičarska, dotok vajencev v te panoge v zelo znatni meri. Druge strokovne organizacije pa, ki s strokovnimi sredstvi take omejitve ne morejo doseči, gledajo s strahom na poplavo kvalificiranih obrtnikov z novo delovno močjo, ki mora potisniti njih delovne pogoje na vsak način na čim nižji nivo in zahtevajo, naj se taka poplava potom zakona zabrani. To je vprašanje, ki je važno tudi za poslodavske organizacije. Iz vajencev postajajo pomočniki, iz pomočnikov mojstri. Preveliko število vajencev vodi koncem koncev do prevelikega števila mojstrov, a to vodi zopet do pojačene konkurence in do slabših zaslužkov. Zato se dobe tudi poslodavske organizacije, ki zagovarjajo v interesu obrtnikov kot celine omejevanje števila vajencev.

Vsi ti poskusi, tako delavskih kakor poslodavskih organizacij pa so bili do danes na splošno brez uspeha. Nasprotno jim interes posameznih obrtnikov, ki vidijo v vajencu predvsem ceno, ako ne brezplačno delovno silo.

Tako stojimo pred dejstvom, da se število kvalificiranih delavcev pri nas

potom novo izučenih vajencev vsakih deset let podvoji v trenutku, ko se podvoji število delovne sile šele v toku sedemdesetih let.

Da li je pri takem položaju potrebno, da smo za omejevanje števila vajencev ali za popolno svobodo?

Na splošno ni škodljivo, če se število kvalificiranega delavstva relativno večja, četudi je to za kvalificirano delavstvo samo brez dvoma škodljivo. Kvalificirano delavstvo si bo na splošno v življenju lažje pomagalo, kakor nekvalificirano. Na drugi strani pa se potiska s tem življenski standard kvalificiranih delavcev na nivo nekvalificiranih, kar je zanje hud udarec.

Mi moramo biti zato v principu za svobodo pri poklicni izbiri. A ne brez vsake omejitve. Izjemoma je omejevanje števila vajencev potrebno. Brezpogojno pa je potrebna stalna kontrola gibanja in števila vajencev.

Predvsem je potrebno, da se uči pri enem mojstru samo toliko vajencev, kolikor jih morejo tam zaposlene delovne moči učiti. Danes so slučajji, kjer je razmerje med mojstri in pomočniki na eni strani in vajenci na drugi strani, kakor 1 : 10. Jasno je, da je pod takimi pogoji nemogoče vajenca res strokovno izobraziti. Take zlorabe se morajo kategorično zabraniti.

Na vajenca je treba gledati kot na učenca, a ne kot na brezplačno delovno silo. Iz tega razloga se mora določiti za vajenca v zakonu neko minimalno mezdo, katere višina naj bi se kretala na eni strani po plači doučenega pomočnika dotične stroke, na drugi pa po učni dobi.

Že ta minimalna plača bi bila korektiv proti zaposlitvi prevelikega števila vajencev po enem mojstru.

Če bi se postavila kot norma, da sme imeti mojster enega vajenca, a na vsake dva pomočnika še enega, bi bilo razmerje med kvalificirano delovno silo in med vajenci, kakor 1 : 3. Število vajencev, ki bi se sprejemali vsako leto na novo v uk, bi znašalo eno devetino kvalificiranih delavcev. Z drugimi besedami: V devetih letih bi se po tem principu število kvalificiranih delavcev podvojilo. Mislimo, da je ta prirastek dovoljen, celo tudi prevelik za obrtno panogo z najsijajnejšimi razvojnimi možnostmi in da bi se moglo postaviti to razmerje kot norma, ki osigurava tako možnost strokovnega izobraževanja, kakor tudi možnost izučenja dovoljenega števila delovnih sil.

Večje število vajencev moglo bi se dovoliti izjemoma, to zlasti za one obrtnike, katerih znanje more vajencu koristiti, tudi če ni zaposlen v poklicu, katerega se je izučil. Bolj bi bilo treba število vajencev omejiti v obrtnih pano-gah, v katerih se število zaposlene de-lovne sile zmanjšuje in katerih znanje ne bi bilo za vajenca posebne koristi, ako bi bil zaposlen kasneje v drugem poklicu, kakor se ga je izučil.

Brezpogojno pa je potrebno: Da se število in gibanje vajencev kontrolira in od slučaja do slučaja omejuje.

Ta kontrola ne sme biti poverjena iz-ključno poslodavskim organizacijam. One ne smejo biti odvisne niti od skle-pov poedinah delavskih strokovnih or-ganizacij.

Na vse te sklepe more vplivati v pre-veliki meri interes poslodavcev kot cel-ine ali interes poedinah obrtnih skupin. Take omejitve bi morale spadati v kom-petenco državnih oblasti, zlasti inspek-cij dela in ministrstva za socialno poli-tiko. Kot njih posvetovalni organi naj bi fungirale razven zbornice posebne po-svetovalnice za poklicno izbiro, ki naj bi se ustanovile na sedežih javnih borz dela za območje posameznih Borz dela.

To posvetovalnico si zamišljamo kot statistični in kontrolni organ, ki bi zbiral kopije vseh vajeniških pogodb, skle-njenih na področju javne borze dela.

Ako bi bila učna doba protizakonita ali očitno škodljiva za vajenca, bi po-svetovalnica bila dolžna zaprositi za intervencijo pristojne inspekcije dela.

Učne pogoje bi zbirale posvetovalnice v svrhu točnega pregleda čez gibanje števila vajencev. Vsako leto bi izdajale posvetovalnice na podlagi te statistike in z ozirom na splošne tendence gospo-darskega razvoja, tiskana navodila za poklicno izbiro, ki bi se dopolnjevala šol-am, občinskimi uradom in drugim orga-nom, ki morejo vršiti neposreden vpliv na poklicno izbiro.

Aparat teh poslovalnic naj bi bil čim manjši, pri vsaki javni borzi dela bi mogla opravljati vse posle ena sama oseba.

Temu referentu bi stal ob strani od-bor, sestavljen iz zastopnikov poslodav-skih zbornic, delavske zbornice in za-stopnika obrtnega šolstva imenovanega županstva.

Stroške te poslovalnice bi nosile zbor-nice in javne borze dela. V pogledu obrtnega šolstva, bi moral osvojiti va-jeniški zakon naslednja načela:

Vsaki vajenec mora dovršiti vajeni-ško strokovno šolo. Vajenec, odnosno

pomočnik, ki bi te šole ne dovršil, bi mogel postati pomočnik, ako bi napravil praktični izpit, ne mogel pa bi postati samostojen mojster. **Nasproti temu pa je treba idejo, da bi moral biti predpo-goji za samostalno izvrševanje obrti po-seben mojsterski izpit pred komisijo, na kojoj bi imeli poslodavci odločilen vpliv, najodločneje zavrniti, ker je za delavce škodljivo.**

Dovršenje treh let srednje šole naj bi dalo pravico, da se vajenec od obisko-vanja šole oprosti, v kolikor gre za splošen pouk. Posebne strokovne ure bi morali obiskovati seveda tudi ti vajenci.

Pouk naj bi trajal osem ur tedensko in najmanj 200 ur letno.

Vajenci bi morali obiskovati šolo med 48-urnim delovnim časom in ne po večernik urah ali ob nedeljah.

Vsem vajencem je treba dati mož-nost, da obiskujejo šolo.

Zato vajeniške šole ne smejo biti ve-zane na občine in njih budžete, temveč morajo biti sestaven del osnovnega šol-stva. Vajeniške šole naj se organizira-jo v podrobnem po splošnih navodilih ministrstva za prosveto, izdanih po zaslišanju zainteresiranih zbornic, spo-razumno z ministrstvom za trgovino in industrijo in ministrstvom za socialno politiko in po posebnih predpisih, ki jih izdajo okrajne šolske oblasti kot del ljudskih, meščanskih ali srednjetečni-kih šol in naj se podrede vodstvom teh šol. Kredite za vzdrževanje teh šol naj se vnese v državni budžet, pri čemur naj se podeli z odlokom ministrstva prosvete skupna v budžet vnesena sva-ta na posamezne šolske okraje in šole, sorazmerno s številom vajencev, za ka-terih pouk imajo dotični okraji in šole skrbeti.

Podrobno organizacijo šol predpišejo z ozirom na posebne razmere posamez-nih krajev in v soglasju s splošnimi na-vodili posamezna okrajna šolska obla-stva.

Poslodavske in delavske zbornice naj imajo pravico delegirati v okrajne in krajevne šolske odbore v svrhu sodelo-vanja pri obrtnem šolstvu po enega za-stopnika poslodavcev in delavcev.

Posebno važno je, da se zaščiti v novem zakonu bolje nego do sedaj pra-vice vajencev v slučaju prekinitve uč-nega razmerja in za slučaj, da vajenec ni napravil praktičnega izpita.

Samo ob sebi se razume, da morajo veljati za vajenca vsi predpisi zakona o zaščiti delavcev.

članov; urad je vodil v posebni evi-denci obrate, kateri so izkazovali stal-len visok odstotek bolnikov in opozar-jal podjetnike na to dejstvo, katero mo-re imeti za posledico določitev poseb-nega izrednega bolniško-zavarovalnega prispevka v izključno breme podjetja.

V izpolnitev tega nezadostnega preventivnega zavarovanja tako v bol-niškem, kakor v nezgodnem zavarova-nju se je uprava trudila, da v posamez-nih večjih obratih ustanovi posebne zdravstvene odbore iz zastopnikov de-lavstva in podjetja, ali pa zdravstvene odbore za več podjetij skupaj, odnosno za posamezne občine. Ti odbori imajo glavno nalogo, da v neposrednem stiku z delavstvom širijo razumevanje za so-cialno zavarovanje, da posebno pažnjo posvečajo resnim in dalj časa bolnim članom, da se zanimajo za razvoj bo-lezni in uspehe zdravljenja in da uradu odnosno zdravniku v tem pogledu sta-vijo potrebne želje in predloge. Prepre-čevati imajo seveda tudi razne zlorabe. Do sedaj je bilo ustanovljenih približno 30 takih odborov.

Urad je tekom leta tudi pokrenil akcijo glede preiskave vajencev, pred-no stopijo v učno razmerje. Tozadevni material leži pri velikem županu. De-finitivne rešitve ni.

V zavesti, da zlasti tuberkulozni čla-ni pozno, ako ne prepozno iščejo zdrav-niško pomoč in radi tega uradu nasta-jajo veliki stroški brez učinkovite kori-sti za člane, je urad organiziral akcijo za periodične preiskave zdravih v onih obratih, kateri so po svoji naravi zdravju posebno škodljivi, da bi bili na ta način člani pravočasno opozorjeni na svoje zdravstveno stanje, da bi se jim dala ob tej priliki primerna navo-dila, odnosno, da bi se jim takoj in tako še pravočasno sprejelo v kurativno zdravljenje. Ta akcija bi se izvedla po-lagoma. Akcija je imela simpatičen od-ziv. Ministrstvo za socialno politiko pa je akcijo ustavilo češ, «da to ni svrha socialnega zavarovanja».

Zdravljenje članov.

Glavna svrha urada pa kljub potre-bi po večji možnosti izvajanja preven-tivnega zavarovanja ostane kurativno zavarovanje, t. j. lečenje obolelih in ponesrečenih članov. V tej smeri je na-še zavarovanje — objektivno se to mo-ra priznati — ustvarilo zelo mnogo in naša zdravstvena skrb ne zaostaja prav nič za ono v naprednejših državah. Opisane namena se seveda ne dose-ga samo z raznimi zdravstvenimi na-pravami, ampak v veliki meri tudi s pravilno vzgojo zdravnikov in uradni-štva, zlasti kontrolorjev bolnikov, pa tudi članov samih. Urad je vedno in ob vsaki priliki zdravnikom predočeval, da se uprava urada bori le proti simu-lantom ali drugačnim agravantom in da je toraj le v tem smislu razumeti vse odredbe in navodila. V ostalem pogle-du pa glede zdravljenja in priznavanja podpor ne veljajo nobene omejitve, zlasti ne glede predpisovanja zdravil, oddaje v zdravilišča, bolnice itd. Tudi najdražje zdravilo in najboljša specija-liteta je dopustna, ako ni enakovredne-ga cenejšega zdravila. To zahteva eko-nomski interes zavarovanja.

Pogosto se povdaria ideal po prosti izbiri zdravnikov. To bi bilo brez dvo-ma idealno. Treba pa je zato dvoje stvari: visoka inteligenca in zmožnost kritične presoje od strani članov, kateri zdravnik je najbolji in drugič absolutna zanesljivost in zavest odgovornosti na strani zdravnikov. Do tega časa pa je treba, da izbero zdravnikov regulira urad sam, ker je on po svoji uradni dolžnosti, da nudi najboljšo zdravljenje, najbolj kvalificiran, da izbero zdravni-ka za člana najkoristnejše uredi. Pri uradu morajo predvsem biti nastavljeni najboljši zdravniki; urad ne sme biti zatočišče slabih zdravnikov. Urad mo-ra zdravniško službo specializirati in imeti na razpolago vsa moderna zdra-vilna sredstva. V okvirju vsega tega urad regulira izbero zdravnikov. V tej smeri mora iti vsa organizacija in re-organizacija zdravniške službe. Prosta izbira zdravnika po članu samem da-mes ne more muditi jamstva, da član, pod vplivom raznih okoliščin ne bi prav zelo slabo izbral. Ta intenzivna

in organizirana skrb za bolne člane je imela za posledico, da je število pred-logov za sanatorijsko zdravljenje rast-lo, oddano je bilo vedno več članov v kopališča ali morskno zdravljenje, od-rejena so bila zdravljenja po specijali-stih, povzročena pravočasna oddaja članov v bolnice, na kliniko, zdravni-ške komisije imajo vedno več posla itd. Tudi zdravniki so dobili ponovna navo-dila, da pri zdravljenju članov uporab-ljajo vsa sredstva moderne medicinske vede in da ni povoda, da bi se član pri-toževal radi nezadostnega zdravniške-ga skrbstva.

Najtežji problem v bolniškem zava-rovanju je zdravniška služba. Z zava-rovanjem niso zadovoljni zdravniki, z zdravniki pa zopet niso zadovoljni čla-ni. Prvi povdariajo zahtevo po prosti izbiri zdravnikov brez kakršnihkoli omejitev, drugi sicer te potrebe tako ne povdariajo in se zdi, da so s sistemom vezane zdravniške pomoči zadovoljni, hočejo le, da je med njimi in zdravni-kom več srčnejšega odnosa in da ni razlike med njim in privatnim pacijen-tom. Da sedanja ureditev zdravniške službe v pre mnogih slučajih izziva kri-tike in nezadovoljstva, leži delen vzrok tudi v tem, ker naš zakon nima skoro nikakih klavzul, katere bi preprečevale simulacije in izkoriščanja in morajo da-nes ta odložen posel opravljati zdrav-niki, mesto da bi ga opravljal zakon sam.

Finančna osnova bolniškega zava-rovanja.

Da more bolniško zavarovanje na podlagi veljavne premije 6% izpolnje-vati vse iz zakona izvirajoče dolžnosti, je predpogoj, da je vplačevanje premij redno. To pa ni in neredno vplačevanje premij tvori eno najbolj perečih vprašanj finančne politike bolniškega zava-rovanja. Da je skrajno redno plačeva-nje prispevkov osnovni predpogoj za uspešno poslovanje urada, bo jasno, ako povdarimo le sledeča dejstva.

Sedanja 6% premija je bila določena v l. 1922 na podlagi dejstva, da v eno rizikovo skupnost spadajo vsi rudarji in železničarji in da se tudi zasebni na-meščenci ne izločijo iz okvirja splošne-ga zavarovanja. Ti elementi, kateri predstavljajo ugodnejši riziko, so po-zneje odpadli. Zakon je predvideval redno letno državno dotacijo zava-rovanju v višini Din 2 milijona. Ta zne-sek je v proračunu črtan. Zakon (§ 54.) je predvidel, da bo vse stroške za zdravljenje nalezljivih boleznij (venerič-ne bolezni, trahom, umobolnost, tuber-kuloza) članov in svojcev nosila drža-va. To je izpadlo. Sezijskim delavcem so bile priznane izjemne ugodnosti gle-de dobe članstva, potrebne za doseglo podpore; splošno se je podporna doba pri 6 mesečnem članstvu podaljšala od 6 mesecev na eno leto. Kratko: vsi oni momenti, kateri so po zavarovalno-matematičnih računih omogočali dolo-čitev 6% premije, so odpadli in nado-mestila za ta izpad ni nobenega. Kar je to premijo upravičevalo, je utesnjeno, uveljavili so se pa samo oni momenti, kateri zavarovanju povzročajo večja bremena, ne nudijo mu pa istočasno večjih dohodkov. Zato je povsem na-ravno, da bolniško-zavarovalna pano-ga preživlja težke dni svoje finančne politike.

Gospodarska kriza.

Na finančni položaj urada ima brez dvoma svoj vpliv obstoječa težka go-spodarska kriza. Urad mora do te kri-ze imeti ozir. Toda ta ozir more iti le tako daleč, dokler ni ogrožena življen-ska zmožnost urada. Ti življenjski poja-vi so nepredvidljivi in neodvračljivi in tudi neodložljivi. Zato so tudi s temi po-javi zvezani izdatki neodložljivi, iz te-ga razloga morajo biti tudi dohodki urada neodložljivi. Povdariti je treba, da je zdravje človeka največja dobrina in osnovni predpogoj vsega gospodar-skega življenja, zato mora ozir in skrb do teh dobrin stati na prvem mestu, v ozadje mora stopiti vse drugo. Zato ni utemeljena zahteva, da se mora urad vedno in pod vsakim pogojem ozirati na krizo, ki je v gospodarstvu latentna. To more iti le do te meje, da glavna dobrina ni ogrožena.

Bolniško zavarovanje

Popularizacija — Varnostne in zaščitne mere. — Zdravljenje članov. — Finančna in gospodarska vprašanja. — Državna za- konodaja in pomoč države.

Okrožni urad za zavarovanje delav-cev v Ljubljani je izdal letno poročilo, v katerem navaja razne zanimive po-datke o dosedanjem stanju bolniškega zavarovanja. Iz tega poročila posne-mamo naslednje.

Popularizacija zavarovanja.

Glede zavarovanja vladajo med šir-šimi interesi pogosto zelo nejasni pojmi, dostikrat popolno nerazumevanje gospodarske in socialne važnosti soc. zavarovanja, nepoznanje dela in nalog zavarovanja ter nepoznanje zakoni-tih predpisov. Zato je razumljivo, da se moramo boriti z odkritim ali neodkritim odporom interesentov, ali pa vsaj z njih popolno brezbriznostjo. Ustvariti v širši javnosti za zavarovanje ugodno miselnost, je nujna dolžnost vseh, ki imajo razumevanje za socialno zava-rovanje. V tej smeri pa ne moremo de-lovati samo mi, sodelovati morajo pred-vsem delavske strokovne in kulturne organizacije. Za zavarovanje je treba več propagande, več poznanja stvari, treba je več ljubezni in globoke uver-jenosti o potrebi in koristnosti zava-rovanja. Druge države v tem pogledu store veliko; s propagandnimi brošu-rami, slikami, razstavami in predavanji širijo popularizacijo zavarovanja.

Urad je v tem pogledu mogel ustva-rniti komaj prve začetke; organiziral je po deželi propagandna predavanja o

socialnem zavarovanju in zdravju, ka-tera imajo predvsem namen, prizadeto delavstvo seznaniti z zakonitimi pred-pisi in razčistiti napačne pojme, utrditi vero in zaupanje v urad ter delavstvo usposobiti, da razume ekonomsko stran zavarovanja; prilike takih predavanj se uporabijo tudi za to, da urad osebno zazna za razne pritožbe, prošnje in predloge. Takih predavanj in sestan-kov je bilo v letu 1927 skupno 23 s 4245 udeleženci. Na ta način je urad v stal-nem najožjem stiku z najširšimi vrsta-mi interesentov in moramo priznati, da so ta predavanja in taki uradni dnevi veliko pripomogli k ugledu urada in k poglobitvi poznanja nalog in dolžnosti soc. zavarovanja.

Varnostne in zaščitne mere.

Urad ima predvsem služiti zadravlje-nju članov. Pogreška zakona je, da one-mogoča obsežnejše preventivno zava-rovanje. Urad nima zakonite možnosti v onem obsegu in efektu preprečevati obolenja, kakor bi bilo to v interesu zavarovanja in članov želeči. Urad se je v okvirju zakonitih možnosti sicer trudil, da tudi v tej smeri uveljavi svo-je težnje, vendar je to delo premalo au-toritativno in brez vsakih potrebnih sankcij. Ob priliki obratnih revizij se je moglo samo iz laiškega stališča ugo-tavljati razne nedostatke v pogledu za-ščite zdravja in življenja zavarovanih

Pregled iztirjevalnega dela urada nudijo sledeči podatki: Predpis prispevkov je znašal v letu 1927 Din 49.920.026.13, vplačila pa 51.380.409.98 Din. V tem so zapopadana vplačila zaostankov iz prejšnjih let. V dosego teh plačil je urad uvedel ca. 5300 sodnih izterjav za Din 15.000.000, ca. 14.000 političnih izterjav za Din 2.000.000, 1907 izterjav po lastnih organih za Din 1.563.484 ter rešil ca. 52.000 raznih dopisov na delodajalce in oblastva. Urad je vključen v kritje prispevkov na raznih zemljiških delodajalcev za Din 1.377.954.46 Din.

Državna zakonodaja in pomoč države.

Največji vpliv na delo in razvoj socialnega zavarovanja ima državno zakonodavstvo in sploh skrb države za zavarovanje. V tem pogledu moramo ugotoviti, da je bilo državno zakonodavstvo in sploh državna skrb negativna, celo sovražna zavarovanju. Povdariti je treba, da zavarovanje ne sme biti samo pod državnim nadzorstvom, ampak predvsem tudi pod državnim varstvom in državno zaščito.

Državne zakonodaje na našem zavarovalnem polju ni.

Kot pomembnejšo, za zavarovanje ugodno odredbo bi bilo omeniti zvišanje mezdnih razredov za vajence in sploh osebe z nizko plačo, tako, da se je prvih sedem mezdnih razredov strnilo v en mezdni razred s povprečno zavarovano mezdo Din 6.—, kar v efektu pomeni 2,24% povišanja predpisa na podlagi števil iz leta 1926. Nasproti temu pa je ugotoviti sledeča dejstva: Vsi vojni invalidi, ki so v zavarovanju podvrženemu delu zaposleni,

se radi njih v vojni pridobljenih boleznih in defektov zdravijo na račun urada. Drugod države tozadevne stroške refundirajo. Zavarovanje v bolnicah ali drugih zdravstvenih ustanovah navadno uživa izjemne oskrbne tarife, pri nas je sicer drugače oskrbovalnina regulirana po davčni moči pacienta, le zavarovani član mora plačati polno najvišjo oskrbnino. Stroške za nalezljive bolezni nosijo države, pri nas zavarovano članstvo te stroške nosi samo. Bogataš je radi nalezljivih bolezni zdravljen brezplačno, delavec mora vse stroške nositi sam. V državnih dispanserjih (tuberkuloznih, veneričnih) državljan ne glede na premoženjske razmere uživajo brezplačno pomoč, zavarovani člani nimajo dostopa. Minister za narodno zdravje je izdal uredbo o zatiranju nalezljivih bolezni, po kateri morajo biti vse osebe, zaposlene v prodajalnah, tovarnah itd. živih vsakega pol leta preiskane na tuberkulozi. Te preiskave se imajo po tej uredbi vršiti na račun urada, dasi zakon izrečno pravi, da drugi kakor zavarovani posli ne smejo obremenjevati zavarovanja.

Država kot delodajalec je najslabši plačnik. Med dolžniki urada zavzema prvo mesto, tako, da urad članom, zaposlenim v državnih uradih, nudi zdravniško pomoč in denarne podpore, ne da bi zato prejel vplačilo predpisanih prispevkov. Prizadevanja urada, v tej stvari napraviti red, so ostala brezuspešna.

Davčni zakoni so težko obremenjevali urad in zvišali davčno obremenitev uradništva. Finančni zakoni prinašajo vedno nove obremenitve zavarovanja.

uspela in je bilo članstvo z njimi zelo zadovoljno. Letos ima kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice mnogo novih in prav lepih skioptičnih predavanj in bodo zato predavanja gotovo še bolj obiskana kot lansko leto. Članstvo že v naprej opozarjamo na naša predavanja, ki bodo združena s prijateljskim sestankom, na katerem se bomo po vsakem predavanju pogovorili tudi o delovanju naše podružnice in o važnejših delavskih vprašanjih. Odbor podružnice ima že izdelan program dela in ga bo objavil članstvu na enem prihodnjih članskih sestankov.

ŠT. PAVEL.

Naša podružnica bo imela v kratkem članski sestanek, na katerem bomo razpravljali o okrožnici centrale in se pogovorili o predavanjih, katera bomo tudi letos prirejali in ki so za vsakogar poučna. Tudi letos nas bo večkrat obiskal tov. Kravos, nam prinesel skioptični aparat in nas povedel na Japonsko, v Kino, na Alpe, v Švico in celo v daljno Ameriko bomo šli. Odbor bo na eni svojih prihodnjih sej razpravljali o sklicanju sestanka in povabil tudi centralo, ki pošlje svojega delegata, da članstvu poroča o delegatskem zboru in kongresu. Članstvo bo obveščeno s plakatom pred tovarno in naj se sestanka udeležijo v kar največjem številu. Letošnja zima nam mora služiti, da okrepimo in ojačimo svoje vrste, zato na delo!

DOLENJI LOGATEC.

Pri nas se že dolgo nismo oglasili in bi kdo mislil, da smo že zaspali in se poskrili pred bližajočo zimo, pa ni tako. Delamo tiho in brez vika, ker nam je tako delo ljubše in nam mnogo več koristi. Pripravljamo se za jesensko-zimsko delo in bomo v prihodnjih dneh imeli sejo, na kateri se bomo pogovorili o članskem sestanku, ki se bo vršil prihodnji teden in sicer v četrtek 11. t. m. točno ob 7. uri zvečer v prostorih g. Serinija pri kolodvoru. Odbor podružnice vabi vse odbornike in članstvo, da se tega sestanka sigurno udeležijo v kar največjem številu, ker pride na sestanek naš strokovni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane. Na sestanku se bomo pogovorili o našem delu in sestavili program dela za jesensko-zimsko sezono. Opozorite drug drugega, da se vrši v četrtek 11. t. m. točno ob 7. uri pri Seriniju važen sestanek, na katerega mora vsakdo brez izgovora priti. Posebnih vabil se ne bo razpošiljalo in velja to kot vabilo. — Podružnica ima tudi letos na programu več prireditev. Tudi jesenske izlete bo prirejela v krasno našo okolico, ki je v jesenskem času posebno lepa. — Odbor se je tudi zavzel, da posveti vso svojo pažnjo bližnjim krajem in bo skušal povsod ustanoviti podružnice ali vsaj pla-

čilnice. — Vabimo vse napredne delavce Logatca in bližnjih krajev, da se nam pridružijo. Čim več nas bo, tem lažje bo naše delo.

PTUJ.

Podružnica v Ptuj bo imela prihodnji teden svojo sejo, na kateri bo razpravljala o okrožnici centrale in sklicala potem članski sestanek, na katerega bo prišel tudi zastopnik centrale, da se pogovorimo o jesensko-zimskem delu. Ta čas je najpripravljeniji za širjenje organizacije in pridobivanje novega članstva ter za izobrazbo članstva. Letos priredi podružnica cikel najlepših skioptičnih in drugih predavanj, katere bo redno prirejela in poziva že sedaj vse napredno delavstvo, da se udeležuje vseh podružničnih prireditev.

VIČ.

Podružnica je v zadnjem času pripravila več slučajev izrabljanja vajencev in dosegla, da se je to preprečilo. Pri nas je prišlo že v modo, da se mladoletni vajenec izrabi do skrajnosti in da postane marsikdo že v rani mladosti starec. Podružnica bo tudi v bodoče posvečala vprašanju vajencev vso pažnjo in prosi vsakogar, da ji gre na roko ter prijavi vsak tak slučaj. Prijave naj se pošiljajo na predsednika tov. Bezjak ali na tov. Felicijana. — Tamburaški odsek je spopolnil svoj inventar z nekaterimi instrumenti, ki jih je dobil od centrale na posodo. Odsek šteje sedaj 23 instrumentov, ki niso vsi zasedeni. Prosi zato one, ki ljubijo glasbo, da se prijavijo odseku. — Dramatični odsek bo imel 13. t. m. na Strelišču svojo sejo. Isti večer se vrši ob pol 21. uri sestanek onih, ki jih veseli dramatika. Dramatični odsek bo kmalu pričel s študiranjem igre, katere režijo bo iz prijaznosti prevzel tov. K. — Na odborovi seji, ki se bo vršila 16. t. m., se bo sklepalo o prireditvi »vinske trgovce«. Tudi letos se bo otvorila društvena plesna šola in sicer na Strelišču. Podružnica bo priredila tudi več skioptičnih in drugih lepih predavanj za napredno viško javnost. — Podružnični blagajnik opozarja člane na sklep, ki je bil izvršen v torek 2. t. m. o pobiranju članarine. Tudi tu naj vlada red in naj vsakdo pokaže dobro voljo — red ohraniti. — Predsednik.

ZAGORJE.

Na zadnji odborovi seji se je sklenilo, da se bo v prihodnjih dneh vršil članski sestanek, na katerem bo podružnični tajnik poročal o delegatskem zboru in kongresu, ki se je vršil v Ljubljani. Na sestanku se bo tudi razpravljalo o predavanjih, ki jih bo tudi letos priredila podružnica v sporazumu z ostalimi naprednimi društvi. Priredila bo več prav lepih skioptičnih predavanj, na katere že sedaj opozarja vse članstvo.

Narodno-strokovna zveza

Vsem podružnicam NSZ. Takoj po kongresu je tajništvo razposlalo vsem podružnicam okrožnico in jih pozvalo, da takoj skličejo članske sestanke, na katerih naj članstvu poročajo o delegatskem zboru in kongresu. Nekatere podružnice so željo tajništva takoj vpoštevale, dočim nekatere sploh niso odgovorile na okrožnico. Pozivamo vse podružnice, da o poslani okrožnici takoj razpravljajo in napravijo potrebne sklepe. — Tudi na drugo okrožnico, ki so jo podružnice prejele v teh dneh, je treba takoj na odborovi seji razpravljati in centrali odgovoriti. Vpeljite povsod red in točnost v poslovanju. Zavedajte se važnosti dopisovanja in skrbite, da dobi vsak dopis takoj svoj odgovor.

Preselitev Narodno strokovne zveze. S 1. oktobrom t. l. se je naša organizacija preselila v svoje nove društvene prostore v novo palačo Delavske zbornice. Vhod je na drugih vratih v Čopovi ulici nasproti Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, pritličje, desno. Tajništvo posluje za stranke vsak dan od 9. do 12. in od 3. do 6. ure zvečer. Dopise je odslej naslavljati na naslov: NSZ, Ljubljana, palača Delavske zbornice, drugi vhod iz Čopove ulice.

Kongresne slike. Kongresne slike, ki so prav lepe, so gotove in se dobijo v tajništvu in pri podružnicah. Razglednice stanejo po 5 dinarjev komad, velike slike po 35 dinarjev komad. Vsak udeleženec kongresa naj si oskrbi sliko kot spomin na lepe dneve v Ljubljani. Podružnični člani naj jih kupujejo pri podružnici, ostali jih dobijo v tajništvu. Podružnice naj slike maročno skupno in naj pošljejo denar.

Znaki NSZ. O priliki proslave 20-letnice je izdala NSZ svoje društvene znake. Znaki so prav lično izdelani in pobarvani s starim srebrom. Znak predstavlja kladivo in pero na lipovi vejici, znak ročnega in duševnega dela in Slovinstva. Po sklepu izvrševalnega odbora mora vsak član obvezno nositi društveni znak. Podružnice naj jih zato takoj naročijo in razprodajajo članstvu. Članstvo naj si pa takoj kupi društveni znak. Vzlic lepi izdelavi in dragoceni kovini stane znak samo 5 dinarjev in je cena tako nizka, da si ga lahko vsakdo nabavi.

LJUBLJANA.

Ljubljanska podružnica bo pričela z ozirom na to, da so ji zagurani lepi novi društveni prostori v palači Del. zbornice, s predavanji, ki jih bo prirejela za svoje članstvo in prijatelje. Podružnični odbor ima v torek, dne 9. t. m. točno ob 6. uri zvečer v novih prostorih svojo sejo, na kateri bo razpravljala o programu dela v jesensko-zimski dobi. Predsednik vabi vse tovariše odbornike, da se seje sigurno udeležijo in velja to kot vabilo, ker se vabila ne bodo razpošiljala. Prvo predavanje se bo vršilo v torek 16. t. m. in sicer bo predaval tov. Vladimir Kravos s skioptičnimi slikami. Predavanja se bodo potem vršila vsakih 14 dni. Podružnica bo priredila tudi prijateljske večere redno dvakrat v mesecu. Podružnični odbor prosi že sedaj vse člane in narodno delavstvo, da se v kar največjem številu odzove vabilu podružnice in poseti nje delavske prireditve. Podrobnje v prihodnji številki.

† MARIJA ČERNE.

Viška podružnica nam je poslala tužno vest, da ji je ugrabila smrt eno njenih ustanovnih članic in podpornic, tovarišico Marijo Černe, dolgoletno nameščenko v staroznani gostilni g. Čada pod Rožnikom. Tovarišica Černe je bila znana pod imenom »Mari« in lahko rečemo, da ga ni Ljubljancina, ki ne bi poznal naše pokojne članice. Bila je ena onih redkih vzor gospodinj, ki ji je delo sveto in se mu je zato vsa posvetila. Podružnici NSZ na Viču je storila mnogo dobrega in je bila ena njenih vzor članic. Tudi revežem je veliko pomagala in je njena smrt odvzela mnogobrojnim revežem eno dobrih dobrotnic. Njen pogreb je pričal o priljubljenosti. Pogreba se je udeležila tudi naša podružnica v prav lepem številu in spremila drago pokojnico k večnemu počitku. Naši dobri Mari naj bo domača gruda prav lahka in naj počiva v miru. Preostali naši tovariški sozajlje.

LITIJA.

Podružnični odbor bo imel prihodnji teden svojo sejo, na kateri bo razpravljala o predavanjih, ki jih bo priredila podružnica tudi v letošnji zimi. Lansoletna predavanja so vsa prav lepo

Doma in po svetu

Zdravnik, ki se je podpisal na kožo

V Chicagu deluje kosmetik dr. Clarkson, ki si je hotel na originalen način zagotoviti honorar za uspelo operacijo. Neka bolj debele vrste dame je prišla k njemu, da bi ji odstranil s kirurgičnim nožem prekomerno mast, doktor Clarkson je to storil, a pod neko brazgotino na njenem telesu je vtetiral svoje ime približno tako, kakor delajo slikarji in kiparji, ki se podpisujejo na svoje umotvore. Ko je dama to opazila, ga je kratkomalo tožila. Pri razpravi se je dr. Clarkson zagovarjal s tem, da je pripravljen tetovacijo odstraniti, da ne bo ostala po njej niti najmanjša sled — toda šele tedaj, ko mu bo dama plačala zasluženi honorar. Sodnik je odločil, naj odstrani nenavadni podpis res šele tedaj, ko bo zdravnik plačan, a vendarle ga je obsodil na 600 dolarjev globo.

Petrolej namesto bencina

V Londonu so zadnji teden preizkušali uporabo navadnega petroleja namesto bencina pri dveh tovornih avtih. Poskusi so se baje sijajno obnesli. Malenkostni stroški za novo kurivo (4 do

5 penceov na 4 in pol l) utegnejo biti vzrok za popolno preobrazbo cestno-prevoznega prometa. Že dolgo prej so poskušali zlasti v Nemčiji, da bi bencin nadomestili s petrolejem, a niso mogli sestaviti motorja, ki bi bil uporaben za avtomobile. Zdi se, da so Angleži rešili končno tudi vprašanje takšnega motorja.

Malaria in sifilida

Na kongresu nemških naravoslovcev in zdravnikov v Hamburgu je predaval dunajski univerzitetni profesor dr. Kerl o zdravljenju sifilide z malarijo. To terapevtsko metodo je bil uvedel dunajski klinik Krylo po vzgledu zdravljenja paralize z injekcijo malaričnih povzročiteljev. Metoda je pokazala izvrstne uspehe samo za pozno sekundarne štadije, dočim je v zgodnje sekundarnih slučajih rajši škodljiva, ker se z njo izgublja čas za zdravljenje z zanesljivim salvarzanom. Te trditve je podkrepil dr. Kerl s podatki, ki si jih je nabral z dolgoletnim opazovanjem kakšnih 600 slučajev sifilitičnega obolenja.

Razširjajte „DELO“!